

ALMANCA ÖĞRETİMİNDE YAZINSAL METİN ÇEVİRİSİNİN YERİ*

*Ayşe UYANIK***

*Zeki USLU ****

ÖZET

Geçen yılların aksine, yabancı dil dersinde yazınsal metin kullanımını giderek daha çok dilbilimci tarafından desteklenmektedir. Dillerin tüm yapısal ve kullanımsal özelliklerini barındıran bu metinler, öğrenen grubuna ve öğrenilen konuya uygun seçilirse, öğretim sürecini olumlu etkileyebilir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği bu çalışmanın amacı, ders ortamında yazınsal metin çevirisi yaparak, kaynak dil ve erek dilde yapısal ve kullanımsal dil bilinci oluşturmaktır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, Aha (1B) adlı ders kitabında emir kipinin işlendiği bölüm seçilerek, Uwe Timm'in "Erziehung" adlı şiiri ders kitabının yanında ders ortamına çeviri alıştırmaları olarak getirilmiştir. Şiir, Almandan Türkçeye çevrilmiş, yapısal ve kullanımsal özellikleri saptanmıştır. Çalışmada, Yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerden yapılan eğitsel çeviri alıştırmalarının öğretim aracı olarak kullanılmasının ne gibi katkılar sağlayacağı araştırılmıştır. Kafkas Üniversitesi İngiliz Dili Edebiyatı Bölümü 3. Sınıf öğrencileri ile yapılan uygulamalı ders etkinlikleri sonunda, Almanca öğretiminde yazınsal metinlerden yapılan çeviri alıştırmalarının öğrenenlerin kelime dağarcığını zenginleştirdiği ve metinde geçen kelimelerin konu bağlamındaki anlamlarının daha kolay öğrenildiği gözlenmiştir. Yazınsal metin çevirisi aracılığı ile öğrenenler, her iki dilin ortak ve farklı özelliklerini tespit edebilmiştir. Saptanan bu özellikler vasıtasıyla karşılıklı dillerde yapısal bilincin oluştuğu görülmüştür. Bu bilinç öğrenenlerin erek dildeki kullanım becerilerini olumlu yönde geliştirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Almanca öğretimi, yazınsal metin çevirisi, öğretim aracı olarak çeviri

* Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

* Öğr. Gör. Dr. Kafkas Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu, El-mek: uyanikayse@hotmail.com

*** Doç. Dr. Edebiyat Fakültesi Alman Dili Ve Edebiyatı Bölümü Alman Dilbilimi A.B.D, El-mek: zekiuslu@sencuk.edu.tr

TRANSLATION OF LITERARY TEXT IN GERMAN TEACHING

ABSTRACT

Contrary last years, using literary texts in foreign language classes are supported increasingly by more linguists. If these texts that have all structural and pragmatic properties of languages are chosen properly, for students groups and the subjects learned, they can influence teaching process positively. The aim of this study adopted a qualitative research method is to create awareness of language in source and target language by doing translation of literary text in classrooms. In line with this purpose in the study, the section studied the imperatives was chosen in the book named AHA (1B). In this study, since the textbook doesn't include any literary texts, the book, Erziehung of Uwe Timm has been used for a translation exercise during the lesson. The entire of poem written in the imperatives has been translated from German to Turkish and structural properties have been characterized. It has been searched that how a contribution using of the educational translation exercise that made of literary texts as a teaching tool will make in German teaching. At the end of the practical lessons in the department of English Language and literature at Kafkas University, it has been seen that the translation exercise made from literary texts in German teaching has enriched learner's thesaurus and structural awareness has occurred in reciprocal languages. Through translation of literary text, learners could have made firm the common and different features of the both languages. It has been seen that through these identified features, structural consciousness has been come into existence in the mutual languages. This consciousness has improved the usage abilities of learners in target language positively.

Key Words: German teaching, translation of literary text, the translation as teaching tool.

Giriş

Yabancı dil öğretim yöntemlerinin tarihsel gelişimine baktığımızda çeviri konusunda farklı yaklaşımlar olduğunu görürüz. Bu farklılığın özü, dersin tek dillilik ya da çift dillilik temeline göre yapılandırılması anlayışına dayanmaktadır. Özellikle düzvarım yönteminin geleneksel dilbilgisi-çeviri yöntemindeki bağlamdan kopuk, kuralcı ve konuşma becerisini göz ardı eden olumsuz yönleri eleştirmesiyle başlayan ve derste anadiline hiçbir biçimde yer verilmemesini ilke edinen yaklaşımı ile çeviri etkinliği uzun yıllar yabancı dil öğretiminde bir araç olmaktan çıkarılmıştır (Neuner/Hunfeld 1993:33). Ancak son yıllarda iletişimi, kültürler arasılığı ve öğrenci merkezliliği temel alan yaklaşımlar yabancı dil öğretimine yeni boyutlar getirdiler. Dört temel dil becerisinin kazandırılmasında tüm olanakların kullanılması gerektiğini savundular. Dersin öğrenci odaklı olması, önbilgilerinden yararlanılması gerektiği düşüncesi ve hatta birden çok yabancı dil öğrenilmesi gibi gelişmeler, çevirinin yeniden ama farklı bir biçimde öğretim aracı olarak ele alınması sonucunu doğurdu (Königs 2000; Rösler 2000; Novak 2000; Meier 2011). Bu bağlamda çevirinin dil öğretiminde kullanılabileceği en uygun araçlardan birisi yazınsal metinlerdir.

Yazınsal metinler bir toplumun kültürünü, tarihini, duygu ve düşüncelerini, dilini ve aynı zamanda bu dilin kullanımını yansıtır. Yazılı veya sözlü her yazının türüne uygun oluşturulması gereken yazım şekli ve kuralları vardır. Yabancı dil öğretiminin amacı ise erek dilin bu özelliklerini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

öğrenene kazandırmaktır. Bugüne değin bu amacı gerçekleştirmek için yabancı dil öğretim sürecinde birçok yöntem denenmiş, ancak yazınsal metinlerin ders ortamına sokulması, dilinin “çok ağır, çok uzun ve günlük iletişimin gereksinimlerinden çok uzak” (Ehlers, 2001, s. 1334) olduğu gerekçesi ile eleştirilmiştir. Oysa yazınsal metinler, özellikle bizim ülkemizde olduğu gibi, amaç dil ülkesinde bulunma ihtimali düşük öğrenenler için, erek dilin kültürünü ve dil kullanımını simgeleyen, erişimi kolay kültür ve dil ilericileridir. “Yazınsal metinler, gündelik dil kullanımını öğretmez, ama gündelik yaşamı daha iyi kavramaya yardımcı olur ki, bu da yabancı dilin daha etkili kullanılabilmesi demektir” (Polat, 1993, s. 184). Dilin kullanımsal ve yapısal tüm özelliklerini içeren bu metinler aracılığı ile erek dille kaynak dil ve bu dillerin yapıları ile kullanım şekilleri karşılaştırılarak; kısacası çeviri yapılarak, daha bilinçli ve etkin bir öğrenme sağlanabilir.

70’li yıllardan beri dilin bir “iletişimsel yeti” (Hymes, 1972, 269 -293) olduğu kabul edilerek yabancı dil öğretim programının amaçları doğrultusunda, iletişimsel yöneme göre ders materyalleri hazırlanmaktadır. “Bu yeti yalnızca dilbilimsel ve toplumbilimsel iletişim ve etkileşim kurallarını değil, aynı zamanda iletişim olayları ile etkileşim işlemlerinin bağlam ve içeriğinin temelini oluşturan kültürel kuralları ve bilgileri de içermektedir” (Aktaş, 2005, s. 46). Dilbilimin yeni bir alan olarak ele aldığı edimbilim “dilini belirli bir bağlam içinde nasıl kullanıldığını” inceler, “özellikle de tümcelerle kullanıldıkları bağlam ve durumlar arasındaki ilişkileri” saptamaya çalışır (Uslu, 2005, s. 35). Ancak ders kitaplarında, dile çok anlamlılık boyutu katan bu bağlamsal kullanım pek de göz önünde bulundurulmamaktadır. Ders kitaplarında ağırlıklı olarak sözlü iletişim durumlarını öne çıkaran günlük konuşma metinlerine yer verildiği, buna karşın yazınsal metinlerden uzak durulduğu gözlenmektedir. Oysa yazınsal metinler farklı dil kullanım özellikleriyle kültür taşıyıcısı rolünü üstlenirler. Yazınsal metinler yazı dili, konuşma dili, sokak dili, edebi dil kullanımı ve kültür aktarımına örnek teşkil edebilecek, birçok dilbilgisi ve yazım kuralını içeren, kullanılan cümlelere duruma/bağlama göre anlam boyutu getirecek, ders ortamında çok yönlü değerlendirilebilecek tüm dilsel özellikleri içerirler.

Avrupa Ortak Başvuru Metninde “iletişimsel yetinin dilbilimsel (şözcük, fonetik, sözdizim), sosyo dilbilimsel (görgü kuralları, kaideler) ve kullanımsal yetilerin (dilini işlevsel kullanımı) bileşiminden” oluştuğu vurgulanmaktadır (GERS, 2.1.2). Aynı zamanda “Öğrenenlerdeki iletişimsel dil yetisi, değişik iletişimsel konuşma etkinliklerini; yazma/konuşma, okuma/dinleme, iletişim ve dil aktarımını (özellikle tercüme ve çeviri) kapsayan iletişimsel dil etkinlikleri ile aktifleştirilir” (GERS, 2.1.3) ifadesine yer verilmektedir. Devamındaki “Dil kullanımı: İletişimsel Ödevler, Stratejiler ve Metinler (2.1.5. Sprachverwendung: Kommunikative Aufgaben, Strategien und Texte) maddesinde bunun için “sözlü veya yazılı” metinlerin gerekliliğinden söz etmektedir.

Son yıllarda daha çok kabul görmeye başlayan yabancı dil öğretiminde yazınsal metin kullanımı görüşünü Kudat da, “Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı” isimli çalışması ile desteklemektedir. Çalışmasında, “Kültür, karşılaştırmalarını olanaklı kılan, öğrencinin dil bilgisini ve deneyimlerini arttıran, bilgi düzeyini geliştiren, bakış açıları kazandıran” (Kudat, 2007, s. 56) yazınsal metinlerin yabancı dil öğretiminde kullanılmasının faydalarına değinmektedir. “Önce amacımızı doğru saptar, kime yöneldiğimizi iyi tespit eder, metin seçimimizi doğru yapar ve uygun yöntemi uygularsak” (a.g.e. 59) hedefe ulaşacağımızı savunmaktadır.

Yine Ünal’a göre, yazınsal metinler aracılığıyla öğrenciler dil becerilerini geliştirmenin yanında, erek dilin “kültürünü de tanıma ve öğrenme olanağını bulur” (Ünal, 2005, s. 204). Yazınsal metin türleri arasında yer alan “masallar, kısa öyküler, şiirler, somut şiirler, fabllar ve hatta şarkı metinleri dil becerilerinin gelişmesine olumlu yönde katkıda bulunan, gerek ders kitabında yer alan, gerekse ders kitabına ek veya alternatif malzemeler olarak kabul görmüşlerdir” (a.g.e.,205). Böylece son yıllarda yabancı dil öğretim yöntemi olarak benimsenen “kültürler arası iletişim” yazınsal metinler aracılığıyla öğrencilere sunulabilir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

Kızıler (2008:32), Postmodernizmin Yabancı dil öğretimine etkisi ve bugüne değin uygulanan dilbilgisi- çeviri yönteminden iletişimsel- işlevsel yöntemle geçiş sürecini ele aldığı çalışmasında, Bildirişimsel yaklaşıma özel bir önem vermiştir. Çünkü bu yaklaşım yazınsal metinlerin yabancı dil öğretiminde kültürlerarası etkileşime olumlu katkı sağladığı görüşünü benimsemektedir. Öğrencilerin bu metinlerden çıkaracağı dilsel yapıları ve “edindiği temel kuramsal bilgileri, farklı toplumsal ortamlardaki doğal kullanımıyla birlikte kavrayıp daha etkin bir şekilde öğreneceğini” ileri sürmektedir. Ona göre son yıllarda yabancı dil öğretiminde erek kültürün tanınması düşüncesi önem kazanmıştır. Böylece öğrenci o dilin “toplumsal/ekinsel/düşünsel/tarihsel unsurlarını da daha yakından tanımaya başlayacak ve bu diller/ekinler arası etkileşim sürecinde dilsel farkındalıklarını artıracaktır, Bu durumun hem kendi ekininin hem de başka ekinlerin farklılığını göstermesine ve öğrencinin dünyaya bakışını geliştirmesi konusuna vurgu yapılmaktadır. Yabancı dil öğretim sürecinde yazınsal metinlerden yapılacak çeviri alıştırmaları özellikle amaçlanan bu dilsel farkındalığın artmasına katkıda bulunacaktır.

Yazınsal metinlerin yabancı dil öğretimine olumlu ya da olumsuz katkılarının belirlenmesi için pek çok araştırma yapılmıştır. Son yıllarda daha çok olumlu katkılarının olduğunu gösteren çalışmalar ön plana çıkmaktadır. Yabancı dil öğrenilirken ana dilinin yok sayılamayacağı düşüncesinin (bkz. Butzkamm) yeniden kabul görmesiyle çeviri, artık Dilbilgisi - Çeviri Yöntemi’nde olduğu gibi amaç değil, araçtır. Hatta House’a göre çeviri, yabancı dil öğretiminde öğretim aracı yerine “iletişimsel işlevleri” ve “iletişimsel eylemleri” gerçekleştiren olarak kullanılmalıdır. Çünkü çeviri hem dilbilgisi kurallarının ve yapılarının öğretiminde hem de ders esnasında “belirli yapıların, kelime ve bağtıların açıklanmasında” kullanılır (House, 2001, s.265).

Yine bilişsel öğrenme yaklaşımını benimseyen Königs’e göre bütünleştirici çeviri alıştırmaları, yabancı dil öğretiminde esas alınan dört temel dil becerisinin yanında bilgiyi işleme becerisini de canlandırmaktadır (Königs, 2000, s.6-13).

Bu görüşlerin ışığında yabancı dil öğretiminde dersin konusuna uygun yazınsal metinler seçilerek, ders ortamında bu metinlerden yapılan değişik çeviri alıştırmaları ders aracı olarak kullanılabilir. Her iki dilin kullanımsal ve yapısal farkları öğrenenlerle birlikte ortaya konmaya çalışılarak, öğrenenlerde kaynak dil ve erek dilin, dilsel, anlamsal, sözdizimsel ve sözcük düzeyindeki farkları saptanabilir. Böylece öğrenenlerin öncelikle yabancı dil öğretim sürecinde gerekli olan dil bilincine ulaşmaları ve karşılıklı dillerin yapısal ve kullanımsal işlevlerini edinmeleri sağlanabilir.

Yazınsal Metin Çevirisi ile Bir Ders Uygulaması

Bu çalışmada yukarıda çizilen kuramsal çerçeve kapsamında yazınsal metin çevirisinden bir derste nasıl yararlanılabileceğinin gösterilmesi ve yazınsal metinlerden olan şiir çevirisinin yabancı dil öğretimine olumlu – olumsuz katkılarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ders uygulaması Kafkas Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünde seçmeli yabancı dil olarak okutulan iki kredilik Almanca dersini alan öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. 30 kişilik öğrenci mevcudu olan 3. Sınıf öğrencileri birinci yabancı dil olarak İngilizce bilmekte ve 15 kişi lise eğitimi sırasında Alman dilini yine seçmeli olarak almış, diğerleri daha önce Almanca ile hiç karşılaşmamışlardır. Çalışmada, bu bölümde ders materyali olarak kullanılan Aha (1B) kitabının altıncı ünitesinin dilbilgisi konularından olan emir kipi (der Imperativ) uygulama örneği olarak seçilmiştir. Essen und Trinken (Yeme – İçme) başlıklı ünite de okul kantininde geçen karşılıklı konuşmalarda yer verilen emir kipi, daha sonra kitabın dilbilgisi bölümünde açıklamalı olarak kuralları ile birlikte verilmiştir. Ders kitabı ve öğretmen kitabının yönlendirmeleri doğrultusunda emir kipinin kullanımı verilerek, öğrenenlerde oluşan ön öğrenmelerin ardından, verilen yapının

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

sağlamlaştırılması ve kalıcı öğrenme sağlamak amacıyla ders ortamında Uwe Timm'in "Erziehung" (Terbiye) adlı somut şiiri ders aracı olarak ele alınmıştır.

<i>Erziehung</i>	<i>Terbiye</i>
laß das	onu bırak
komm sofort her	hemen buraya gel
bring das hin	onu götür
kannst du nicht hören	duyamıyor musun
hol das sofort her	hemen onu getir
kannst du nicht verstehen	anlayamıyor musun
sei ruhig	sessiz ol
faß das nicht an	onu elleme
sitz ruhig	uslu otur
nimm das nicht in den Mund	onu ağzına alma
schrei nicht	bağırma
stell das sofort wieder weg	onu hemen yerine koy
paß auf	dikkat et
nimm die Finger weg	ellerini çek
sitz ruhig	uslu otur
mach dich nicht schmutzig	üstünü kirletme
bring das sofort wieder zurück	onu hemen geri götür
schmier dich nicht voll	boyanma
sei ruhig	sessiz ol
laß das	onu bırak
wer nicht hören will	söz dinlemek
	istemeyen
muß fühlen	hissetmeli

Baştan aşağı emir kipinde yazılmış olan bu şiir, 2. Tekil şahıs için kullanılan emir kipindeki tüm dilsel değişiklikleri içermektedir. Şiir sınıf ortamında önce yüksek sesle ve emir cümlelerine uygun ses tonuyla okundu. Daha sonra öğrencilerden sözlüklerinden de faydalanarak bilmedikleri kelimeler ve anlamlarını bulmaları istendi. Sözcüklerin hepsi tahtaya yazıldı. Öğrenciler de onlara dağıtılan fotokopilerin üzerine not aldı. Sonra şiir, satır satır birlikte çevrildi. Önce öğrencilerin çevirileri dinlenerek doğruları onaylanıp, yanlış olanları düzeltildi. Bu etkinliğin sonunda öğrenciler metni iyice kavradı. Sonra onlardan ders kitabındaki etkinlikleri de göz önünde bulundurarak Türkçe ve Almandadaki emir kipinin kullanımında ne gibi farklılıklar olduğu soruldu. Gelen cevaplardan belirleyici olanlar tahtaya yazıldı:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

a) Her iki dilde de 2. Tekil şahıs çekiminde mastar eki atılıyor.

Almanca		Türkçe
Mastar / emir kipi		Mastar / emir kipi
Lassen - lass		bırakmak - bırak
kommen - komm		gelmek - gel

b) Almancada fiil başa geliyor : **komm** sofort her
Türkçede fiil sona geliyor : çabuk buraya **gel**

c) Almancada bazı fiiller değişikliğe uğruyor:

nehmen	-	nimm
essen	-	iss
geben	-	gib

d) Her iki dilde de emir kipi 2. tekil şahıs, 2. Çoğul şahıs ve saygı dilinde kullanılan “Siz/Sie” kişi zamirinde kullanılabilir.

e) Almancada 2.çoğul şahıs için fiil köküne-t harfi eklenirken, Türkçede - in/- m/ - un /-ün ekleri getiriliyor.

wartet	-	bekleyin
macht	-	yapın
lest	-	okuyun

f) Almancada saygı dilindeki Sie/siz’in çekiminde fiil mastar olarak kalıyor, Türkçede; - iniz, - mız, - unuz, - ünüz ekleri saygı dilindeki “siz” için getiriliyor. Rica etmek için Almancada “bitte”, Türkçede “lütfen” sözcüğü getiriliyor. “bitte” Almancada cümlelerin sonuna getirilirken, Türkçede cümle başında kullanılıyor.

Kommen Sie bitte.	-	Lütfen geliniz.
Setzen Sie sich bitte.	-	Lütfen oturunuz.

Ders ortamında ortaya konulan bu dilsel farklar aracılığı ile anadili ile yabancı dildeki öncelikle sözcük düzeyindeki farklar, sonra da yapısal, sözdizimsel ve kullanımsal ayrılıklar öğrenenlerle birlikte belirlendi. Ardından, öğrenmenin kalıcılığını sağlamak amacıyla alıştırmalar yapıldı. Öğrenenlerden, 2. Tekil şahısta yazılmış olan şiiri, 2. Çoğul şahıs ve saygı dilindeki “siz” ile bir dahaki derse kadar yeniden yazmaları istendi. Öğretim sürecinde yapılan metin incelemesi ile her iki dilin ortak ve farklı yönlerini gören öğrenenlerden 19’u bir sonraki derse ödevini getirdi. Bunlardan 13’ü bir önceki derste belirlenen kuralları izleyerek şiiri ekte yer alan örneklerde olduğu gibi, istenen şekilde yeniden yazıp getirdiler. Diğer 6 öğrenci de ödevlerini yapmışlardı, ancak istenenden farklı veya eksikti. Birkaçı metnin tamamı yerine içinde geçen tüm fiilleri çıkarıp, bu fiilleri 2. çoğul şahıs “ihr” ve saygı dilindeki “Sie” ile çekmişlerdi. Çalışmada, sorumluluk bilinci ile ödevin yapılmaya çalışıldığı, ancak ders ortamında belirlenen kuralların not edilmediği/öğrenilmediği görülmekte. Bunun yanında yine bir önceki örnekte olduğu gibi, yardımcı fiil (Modalverb) içeren cümlelerde çekim önceliğinin her zaman bu fiilde olduğu, ana fiilin yalın halde cümle sonuna getirilmesi gerektiği kuralının bilinmediği de gözden kaçmamaktadır. Yardımcı fiil içeren cümleler dışındaki tüm fiiller doğru çekimlenerek metinde

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

emir kipine uygun yapı oluşturulmuş. Son satırda emir kipi olmamasına rağmen, “muß fühlen” ve “müssen Sie fühlen” olarak yazılmıştır.

Saygı dilindeki “Sie” şahıs zamirinin çekiminde ise hiç hata yapılmamıştır. Ancak rica veya nezaket ifadesi getirecek olan “lüfen/bitte” terimleri hiçbir öğrenen tarafından eklenmemiş. Sebebi sorulduğunda metnin bağlamının ricadan çok, bir yasaklama duygusu verdiğini belirttiler. Şiirin son iki satırında (wer nicht hören will, muss fühlen / dinlemek istemeyen hissetmelidir) şiddetle tehdit edildiğini ve böyle durumlarda ricalı konuşulmadığını vurguladılar.

Bazı bölümlerde ödevin doğru anlaşılmasından kaynaklanan hatalara rastlandı. Şiirin tamamının 2. çoğul şahıs ve saygı dilinde çekimlenmesi istenmişti. Fakat öğrencilerin yalnız metnin içinde geçen fiilleri çekimledikleri görüldü. “nehen” ve “können” dışındaki fiil çekimleri doğru olsa da saygı dilindeki –ınız / -iniz ekini sağlayan “Sie” adılı yazılmamıştır.

Ödev olarak verilen çalışma bu kez ders ortamında hep birlikte incelendi ve gerekli düzeltmeler yapıldı. Böylece yanlış olanlar hatalarını görme ve düzeltme; ödevini yapmadan gelen veya o derste devamsız olanlar da konuyu yeniden işleme fırsatı buldu. En çok hatanın yardımcı fiil içeren cümlelerin çekiminde ve düzensiz fiillerde yapıldığı saptandı. Hataların düzeltilmesi amacıyla, doğru yapanlara söz hakkı verilerek konu bir kez daha ele alındı.

Uygulamaya İlişkin Öğrenci Değerlendirmeleri

Ders etkinliğinin sonunda öğrencilerle bir değerlendirme yapıldı. Değerlendirmede bu tür etkinliğin konuyu anlamada yararlı olup olmadığı tartışıldı. Bu etkinlik yapılmıyorsa, aynı dönüştürmeleri yapıp yapamayacakları konusunda fikirleri soruldu. Yazınsal metin çevirisinin olumlu etkileri aşağıdaki görüşlerle dile getirildi:

Zehra D.: “Bu etkinlik konuyu daha iyi anlamama yardımcı oldu. Yalnızca ders kitabındaki etkinliklerle öğrenseydim emir kipine dönüştürmede çok daha fazla yanlışım çıkardı. Yazınsal metinde, emir kipinde 2. Tekil şahısta çekimlenmiş 14 adet fiil var. “Bu fiillerin kişi zamirlerinden 2. çoğul şahıs olan “ihr” ile çekiminde fiilin yalın haline –t eki getirilmesi gerektiğinden hepsine bu eki getirmeye çalıştım. 12 fiilde yapıyı doğru oluşturmuşum, yalnız düzensiz çekim gerektiren “sein” fiilinin 2. çoğul şahıstaki çekimi “seid”, ve “sitzet” fiilini “sitzt” olarak düzelttim. Diğer 12 fiili 2. çoğul şahısta doğru çekimledim. Saygı dilindeki yazımda ise, fiil hep yalın halde kaldığı için, küçük imla hataları dışında hatam yok”. “Ders kitabında yapı birkaç diyalog içinde geçiyor ve çok üstünde durulmuyor. Ama şiirde neredeyse her satırda tekrar ediliyor. Bunu şiiri çevirince daha açık gördüm. Hem Türkçe ve Almandadaki farklar da ortaya çıktı. Örneğin her iki dilde de fiilin emir kipinde yalın halde kalması kolay bir ipucuydu. Bu farklardan kendime aklımda tutmam gereken notlar oluşturdum. Şiiri her iki şahıs zamirinde yeniden yazarak hem gelmesi gereken ekleri hem de yapıları öğrendim”.

Çiğdem T.: “Herhalde dönüştüremedim. Ders kitabından yaptığımız çalışmalarda konuyu tam anlayamamıştım. Sınava çalışırken konuyu yeniden tekrar etmem ve başka kaynaklardan alıştırma çözmem gerekecekti. Oysa bu şiiri işlerken önce bir sürü kelime öğrendik. Her satır çevrilirken yanına not aldım. Sonra Almandada nasıl, Türkçede nasıl emredildiğini veya rica edildiğini öğrendik. Yaptığımız hataları düzeltirken önceki konuları da yeniden tekrar etmiş olduk. Yardımcı fiil olan satırları yapamamıştım. Şimdi neden yapamadığımı ve nasıl yapmam gerektiğini öğrendim. Sınava hazırlanırken de ayrıca çalışmama gerek kalmadı”.

Emine K.: “Dönüştürdüm, ama çok yanlışım çıkardı. Ders kitabında sadece ‘nehen, warten, bringen ve machen’ fiillerini emir kipine dönüştürmeyi öğrendik. “nehen” fiilinin düzensiz olduğunu belirttik ve çekimini yaptık. Kitabın gramer bölümünde verilen kurallardan bu çalışmayı yapamayız. Sadece fiil –d, -t, -l gibi sesiz harflerle biterse nasıl çekileceği, konuda geçen diyalogda birkaç tane saygı dilindeki ifadeyi bulma vardı. Bu şiirde ise günlük hayatımızda sıkça

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

kullandığımız ‘otur, kalk, al, bırak, gel’ gibi birçok kelime çıktı karşımıza. Bunların düzenli ya da düzensiz olduğunu, düzensizse nasıl değiştiğini bilmem gerekiyordu. Şiiri çevirerek Türkçede nasıl emredildiğini ya da rica edildiğini öğrendik. Ama ben saygı dilindeki çekimde “Sie”nin hemen fiilden sonra getirilmesi gerektiğini ödev kontrolü sırasında öğrendim. Bir daha unutmam”.

Aşkın T.: Ben hiç dönüştüremezdim. O gün derste yoktum. Arkadaşlarım benim için bir fotokopi almışlar ve ödevimiz olduğunu söylediler. O gün bir sürü yeni kelime öğrenmişsiniz! Kitapta yok! Hepsini sözlükten buldum ve kitaptaki kurallara göre yapmaya çalıştım. Gördüğünüz gibi ayrılabilen fiiller ve yardımcı fiillerdeki çekimlerim yanlış. Saygı dilindeki “Sie” de cümlenin sonunda. Ama şimdi yeniden aynı şey istenirse yapabilirim.

Ergün A.: Ben dönüştüremezdim. Ders kitabından işlediğimiz konuda diyaloglar daha çok lokantada geçiyordu. Ben de yiyecek içeceklerin anlamına, nasıl istendiğine önem vermiştim. Şiiri çevirince emir kipi olduğu çok net anlaşılıyor. O gün derste fotokopiler dağıtılınca bu şiirin konuyla ne ilgisi var, diye düşündüm. Hep kelime öğrenmeye odaklandığım için fiillerin anlamlarını tahtadan yazdım, gerisini yazmadım. Bugünkü ödev kontrolünde asıl verilmek istenen emir kipinin yapısı olduğunu anladım. Bu kez hem Türkçe hem de Almanca emir cümlesi yaparken dikkat etmem gerekenleri not aldım. Şimdi isterseniz şiiri geçmiş zamanda bile yazabilirim.

Öğrenci değerlendirmelerini özetlemek gerekirse şöyle bir geri bildirim elde edildiği görülmektedir;

Ders kitabından konu işlerken sadece yapının en temel özellikleri verildi ve birkaç örnek ile gösterildi. Örneğin emir kipinin ayrılabilen fiillerde nasıl oluşturulacağı, yardımcı fiil içeren cümlelerde ne yapmamız gerektiği kitapta yok. Fakat şiiri çevirince bu yapının özelliklerinin Almancada ve Türkçede nasıl kullanıldığını gördük. Biz, Almanca bir soru sorulduğunda kendi anadilimizde ne demek olduğunu; Türkçeden Almancaya dönüştürmemiz istendiğinde, Türkçedeki ifadenin Almancaya nasıl aktarılacağını bulmaya çalışıyoruz. Bu etkinlikte zaten bireysel olarak sürekli yaptığımızı sınıf ortamında topluca yaptık. Hem süreden kazandık, hem de elimizde yazılı bilgilerimiz oldu. Böylece konuyu daha kalıcı öğrenme fırsatı bulduk.

Sonuç

Yazınsal metin çevirisinin yabancı dil dersinde konunun anlaşılmasına olumlu etkilerinin olup olmadığının belirlenmesi amacıyla yürütülen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır;

Yazınsal metnin çevirisi sırasında bilinmeyen sözcüklerin araştırılması hem öğrencilerin derse olan isteğini artırdı hem de sözcük dağarcıklarının gelişimine katkı sağladı. Öğrenilen sözcüklerin kullanım bağlamındaki işlevleri uygulamalı olarak kavratıldı.

Metin içinde benzer yapıların birçok kez tekrar edilmesi öğrenenlerin bu yapıları daha iyi kavramasını ve dilsel özelliklerini görmesini sağladı. Öğrenenler, her iki dilin cümle yapılarını ve sözdizimi kurallarını karşılaştırmalı olarak çözümlene olanağı buldular.

Yazınsal metnin çevirisi sırasında öğrenilen yabancı dilin ilgili yapılarını ana dilleri ile karşılaştırarak iki dil arasındaki benzerlikleri ve farkları saptayabildikleri gözlemlendi. Anadillerini ve yabancı dili karşılaştırırken “neden ve nasıl” sorularının cevaplarını kendileri verebildiler. Bu tür bir etkinliğin öğrendikleri yabancı dildeki yaratıcılıklarının gelişmesine katkı sağlaması öngörülmektedir. Öğrenciler yabancı dilde sözlü ya da yazılı bir metin oluştururken, çeviri etkinliğinde öğrendikleri yapıları

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

yararlanabilecek hatta bunları kullanım bağlamında edindikleri için ezberlemeden tüm özelliklerini uygulayabileceklerdir.

Yapılan bu çalışma sonucu Almanca öğretiminde, ders kitabına ek olarak yazınsal metinlerden yapılan çeviri alıştırmalarının öğrenen grubuna olumlu katkı sağladığı görüldü. Bu sayede Almanca öğrenenler sözcükleri her iki dilde kullanım bağlamında görerek, bilgilerini zenginleştirdi. Ayrıca seçilen metinde çokça yer alan yapıların, çeviri alıştırmaları olarak yinelenmesiyle, emir kipi konusunun Almanca ve Türkçedeki yapısal özelliklerini saptama ve her iki dildeki kullanımını inceleme fırsatı buldular. Bunun yanında, ilgili konunun diğer dilbilgisel yapılarla ilişkileri ve kullanım özelliklerini de gözlemlediler. Yardımcı fiil ve ayrılabilen fiillerin yapısal ve kullanımsal özelliklerini bir kez daha ele alarak, emir kipi ile kullanımını öğrendiler.

Yabancı dil öğretiminde yazınsal metinlerin ve çevirinin gerekliliği gitgide daha yaygın biçimde kabul görmektedir. Yakın gelecekte bu yaklaşımın yabancı dil ders kitaplarında yer alacağını söylemek yanlış olmaz. Çünkü uygulamalı çalışmalar karşılaştırmalı dilbilgisi kapsamında yürütülen çevirinin yabancı dil öğrenmeyi olumlu etkilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle öğretim sürecini yürütenler ders kitabındaki konuya ve öğrenci grubunun dil seviyesine uygun yazınsal metinler seçip bunları çeviri etkinliği biçiminde derste uygulayabilir. Böylece hem öğrenciler sözcükleri kullanım bağlamında öğrenir hem de ders uygulamalarına daha etkin biçimde katıldıkları için öğrenci odaklı bir ders modelinin yürütülmesi sağlanmış olur.

KAYNAKÇA

- AKTAŞ, T. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde İletişimsel Yeti.. S.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. S. 45-57
- BUTZMANN, W. (2012). Der Fremdsprachenunterricht muss umkehren. <http://www.fremdsprachendidaktik.rwth-aachen.de/Ww/umkehr.html> 20.12.2012 tarihinde erişilmiştir.
- EHLERS, S. (2001). Literatur als Gegenstand des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. In: Helbig, *Deutsch als Fremdsprache: ein internationales Handbuch* S. 1334 - 1345. Berlin: Walter de Gruyter.
- HOUSE, J. (2001). Übersetzen im Deutschunterricht. In: G. Helbig, *Deutsch als Fremdsprache: Ein Internationales Handbuch* (S.258 - 268). Berlin: Walter de Gruyter.
- HYMES, D. (1972.) On Communicative Competence. In: John B. Pride & Janet Holmes. (Hrsg.), *Sociolinguistics* (S. 269-293). Harmondsworth: Penguin.
- KIZILER, F. (2008). Postmodernist Bir Yaklaşımla Yabancı Dil Öğretiminde Yazının Yeri. *Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , S. 27 - 42.
- KÖNIGS, F. G. (2000). . Übersetzen im Deutschunterricht.? Ja, aber anders! In: *Fremdsprache Deutsch. Übersetzen im Deutschunterricht. 23* , S. 6 - 13.
- KUDAT, C. (2007). Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metin Kullanımı. A. O. Öztürk içinde, *Yabancı Dil Eğitimi Bölümlerinde Edebiyat Öğretimi* S. 54-66. Çanakkale: Anı Yayıncılık.
- MEIER, P. (2011). Der bewußte Einsatz der Muttersprache im Fremdsprachenunterricht. Grin Verlag
- NEUNER, G. & HUNFELD, H. (1993). Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts. Langenscheidt.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

- NOVAK, E. (2000). Einsprachig? Zweisprachig? Übersetzung als Mittel der Semantisierung von Wortschatz. *Fremdsprache Deutsch*, 23, S.14-18
- POLAT, T. (1993). Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*, S. 181 -189.
- RÖSLER, D. (2000). Kooperativ statt lehrerzentriert. Ein Beispiel für kooperativen Übersetzungsunterricht. *Fremdsprache Deutsch*, 23, S.19-24
- USLU, Z. (2005). Edimbilim Ve Yabancı Dil Öğretimine Etkileri. *A.Ü.Tömer Dil Dergisi*, 127. S. 5-15
- ÜNAL, D. Ç. (2005). Yabancı Dil Öğretiminde Edebi Metinler: Yenilikçi Yaklaşımlara Geçiş Süreci ve Gereçekleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 203 - 212.

EKLER:

Ek 1:

E^rzⁱeh^ung
 lasst das
 kommt sofort her
 bringt das hier
 könnt ihr nicht hören
 holt das sofort her
 könnt ihr nicht verstehen
 seit ruhig
 fasst das nicht an
 sitzt ruhig
 nehmt das nicht in den Mund
 schreit nicht
 stellt das sofort wieder weg
 fasst auf
 nehmt die finger weg
 sitzt ruhig
 macht euch nicht schmutzig
 bringt das sofort wieder zurück
 schmiert euch nicht voll
 seit ruhig
 lasst das
 wer nicht
 muss fühlen

Zehra DOĞRU

1102060011

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/4 Spring 2013

doi

Erziehung
lassen die das
kommen die sofort her
bringen die das hin
können die nicht hören
holen die das sofort her
können die nicht verstehen
Seien die ruhig
fassen die das nicht an
sitzen die ruhig
nehmen die das nicht in den Mund
schreien die nicht
stellen die das sofort wieder weg
passen die auf
nehmen die die finger weg
sitzen die ruhig
machen die sich nicht schmutzig
bringen die das sofort wieder zurück
schmieren die sich nicht voll
sein die ruhig
lassen die das
wer nicht
müssen die fehlen

Lehra Doğan

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

Ek 2:

Gülden TURAN

Zweite Person Plural

laßt das
kommt sofort her
bringt das hin
kannst du nicht hören
holt das sofort her
kannst du nicht verstehen
seid ruhig
faßt das nicht an
sitzt ruhig
nehmt das nicht in den Mund
schreit nicht
stellt das sofort wieder weg
paßt auf
nehmt die Finger weg
sitzt ruhig
macht dich nicht schmutzig
bringt das sofort wieder zurück
schmiert dich nicht voll
seid ruhig
laßt das
wer nicht hören will
mußt fühlen

Höflichkeitsform

lassen Sie das
kommen Sie sofort her
bringen Sie das hin
kannst du nicht hören
holen Sie das sofort her
kannst du nicht verstehen
sein Sie ruhig
faßen Sie das nicht an
sitzen Sie ruhig
nehmen Sie das nicht in den Mund
schreien Sie nicht
stellen Sie das sofort wieder weg
paßen Sie auf
nehmen Sie die Finger weg
sitzen Sie ruhig
machen Sie dich nicht schmutzig
bringen Sie das sofort wieder zurück
schmieren Sie dich nicht voll
sein Sie ruhig
lassen Sie das
wer nicht hören will
mußen Sie fühlen

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

doi

Ek 3:

Zweite Person Singular (du)	Zweite Person Plural (Ihr)	Höflichkeitsform (Sie)
laß das	läßt das	lassen das Sie
komm sofort her	kommt sofort her	kommen sofort her Sie
bring das hin	bringt das hin	bringen das hin Sie
kannst du nicht hören	kannst ihr nicht hört	kannst nicht hören Sie
hol das sofort her	holt das sofort her	hollen das sofort her Sie
kannst du nicht verstehen verstehen	kannst ihr nicht versteht	kannst nicht verstehen Sie
Sei ruhig	seid ruhig	seinen ruhig Sie
nimm das nicht in den Mund	nehmt das nicht in den Mund,	nehmen das nicht in den Mund, Sie
schrei nicht	schreift nicht	schreien nicht Sie
stell das sofort wieder weg	stellt das sofort wieder weg	stellen das sofort wieder Sie weg,
paß auf	paßt auf	passen auf Sie
nimm die Finger weg	nehmt die Finger weg	nehmen die Finger weg Sie
sitz ruhig	sitzt ruhig	sitzen ruhig Sie
mach dich nicht schmutzig	macht dich nicht schmutzig	machen dich nicht schmutzig Sie
bring das sofort wieder zurück	bringt das sofort wieder zurück	bringen das sofort wieder zurück Sie
schmier dich nicht voll	schmiert dich nicht voll	schmieren dich nicht voll Sie
wer nicht hören will	wer nicht hört will	wer nicht hören will Sie
muß fühlen	muß fühlt fühlt	muß fühlen Sie

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 8/4 Spring 2013

Ek 4:

IMPERATIV

Lassen (Bırakmak)

Du laß das!
Ihr laßt das!
Sie lassen das Sie!

Kommen (Gelmek)

Du Komm sofort her!
Ihr kommt sofort her!
Sie kommen sofort her Sie!

Bringen (Getirmek)

Du Bring das hin!
Ihr Bringt das hin!
Sie Bringen das hin Sie!

Hören (Duymak)

Du Höre!
Ihr Hört!
Sie Hören Sie

Holen (Getirmek)

Du Hol das sofort her!
Ihr Holt das sofort her!
Sie Holen das sofort her Sie!

Können (-e bilmek)

Du Kannst du nicht!
Ihr könnt du nicht!
Sie Können nicht Sie!

Verstehen (Anlamak)

Du versteh!
Ihr versteht!
Sie verstehen Sie!

Sein (Olmak)

Du Sei ruhig!
Ihr Seid ruhig!
Sie Sein ruhig Sie!

Nehmen (Almak)

Du nimm die Finger weg!
Ihr nehmt die Finger weg!
Sie nehmen die Finger weg Sie!

Schreiben (Bazırmak)

Du Schrei nicht!
Ihr schreibt nicht!
Sie schreiben nicht Sie!

Turkish Studies

Stellen (Durmak)

Du stell das sofort wieder weg!
 Ihr stellt das sofort wieder weg!
 Sie stellen das sofort wieder weg Sie!

Aufpassen (Ellemek, dokunmak)

Du paß auf!
 Ihr paßt auf!
 Sie passen auf Sie!

Machen (Yapmak)

Du mach!
 Ich macht!
 Sie machen Sie!

Schmieren (sürmek, matyağ yapmak)

Du Schmier dich nicht voll!
 Ihr Schmiert euch nicht voll!
 Sie schmieren sein nicht voll Sie!

wollen (istemek)

Du will!
 Ihr wolt!
 Sie wollen Sie!

müssen (mecbur olmak)

Du muß!
 Ihr must!
 Sie müssen Sie!

fühlen (Hissetmek)

Du fühl!
 Ihr fühlt!
 Sie fühlen Sie!

ASKIN TANRISEVEN
 3 Gündüz 10/56

Ek:5

Ihr

kommt
 kann
 faßt
 nimmt
 schreit
 stellt
 paßt auf
 macht
 fühlt
 versteht
 bringt
 holt
 sitzt ruhig

Sie

kommen
 können
 faßen
 nehmen
 schreiben
 stellen
 paßen auf
 machen
 fühlen
 verstehen
 bringen
 hollen
 sitzen ruhig

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
 Volume 8/4 Spring 2013

doi

